

si predstavljam njih ogorčenje radi izpada tovariša Germeka.

Mi, ki živimo daleč stran od zadržanega ljubljanskega ozračja, kjer pač brez osebnosti ne moremo rešiti nobene večje stvari, smo za take stvari občutljiviši kot v naši centrali. Pri nas tudi nihče ne more razumeti, da bi načela, izražena v deklaraciji, ki so pri nas temelji stanovskemu edinstvu, mogla drugod temu edinstvu škoditi. Krivda mora biti drugod, ne v deklaraciji. Mogoče moja pojasnila nekoliko pripomorejo, da se bo zadeva gledala in presojała s pravilnejšimi očmi.

Kje je deklaracija nastala in kdo jo je povzročil?

Izšla je iz odbora Učiteljskega društva za Mežiško dolino. Nihče razven njegovih članov ni imel pri sestavi nikake besede, od nikoder tudi ni prišla kaka iniciativa za neno sestavo. Spremembe, ki so se pozneje izvršile, so malenkostne. Društvo nosi torej polno odgovornost in na se nani naslovi vsa kritika.

Kakor je trda ugotovitev, ne morem mimo nje: Deklaracija je bila naravnost izjavljena od bivšega vodstva poverjenstva. Kljub pritiskom, prijateljskim nasvetom, opozorilom od raznih strani, je vztrajal tovariš Jelenc na svojem strankarsko orientiranem stališču v stanovski politiki. Smatral je vztrajanje pri stari smeri kot nekako častno zadevo, kot stvar hvalečnosti napram stranki, ki ji pripada on in velik del učiteljstva. Članstvo pa je to enostransko smer čimdalje odločneje odklanjalo. Delalo je to smer soodgovorno za padanje stanovske morale, za naraščanje partizanskih vplivov na šolstvo, za pravno nesigurnost učiteljstva za padanje ugleda in vpliva poverjenstva pri vseh drugih strankah.

Najodločneje stališče napram strankarski smeri stanovske politike je vedno zastopalo naše učiteljsko društvo, ki se je od svojega postanka dosledno zavzemalo za brezkompromisno stanovsko edinstvo vsega učiteljstva in popolno strankarsko neodvisnost stanovske organizacije. Popolnoma zgrešeno je mnenje, da imajo naše društvo v rokah radikalni elementi. Predsedoval sem mu več let, sam sem zastopal to smer in enako nairesnejši, naitrežnejši člani — tudi vsi demokrati. Naše stremenje je šlo za tem, da združimo v svojem društvu vse učiteljstvo v okraju in tako so v njem v resnici organizirani vsi stanovski člani od prvega do zadnjega kljub različnemu mišljenju. Družila nas je vedno narodna zavednost, ker smo večinom vsi živeli prei pod nemškim pritiskom in se navadili duhovne stroljivosti napram rodnemu bratu. Smatrali smo vsi kot stvar značajnosti, močnatosti in poštenosti, da spoštujemo prepričanje drugomislečega tovariša, da ga ne silimo k ničemu, kar bi nasprotovale njegovi vesti in da uredimo smer in delovanje društva tako, da se bo čutil vsak član v njem domačega.

Deklaracija ni zato nikak produkt teoretičnega razglabljanja, ampak so njena načela praktično preizkušena in nas niso nikoli ovirala pri resnem delu. Slovašev v tem smislu, da ne bi imel vsak član svojega političnega prepričanja, pa v našem društvu ni. Če se hoče našemu društvu kaj očitati, potem se mu more edino to, da je vzelo načela zdrave stanovske politike povsem resno in jih je dosledno izvajalo. Baš radi tega niso soglašali s smerjo poverjenika niti politični somišljeniki njegovi, ker so videli, da je protivna mišljenju drugomislečih tovarišev-članov.

Vključ vsemu nezadovoljstvu z razmerami v organizaciji pa se je društvo in članstvo strogo pokoravalo stanovski disciplini. Ni bilo zborovanja, ne društvenega poročila, kjer se ne bi podčrtala naša zahteva po strogo stanovski smeri v organizaciji in po raznih, žal neobjavljenih sklepih je bilo poverjenstvo točno informirano o mišljenju društva. Dasi se ni oziralo nani in so bila predala stanovskega glasila za vsako kritiko stanovske politike poverjenstva zaprta, se vendar vsa leta ni društvo, ne kak član ni zatekel v javnost ali v kak drug list. Stanovska disciplina jim je to zabranjevala.

Ko je bila na pr. izdana parola, da volimo tovariša Jelenca kot zastopnika v šolsko oblast, so ga volili vsi člani od prvega do zadnjega, tudi »klerikalni«.

Le enkrat je stopilo društvo iz svoje rezerve, ko je na zborovanju jeseni leta 1924, v Dravogradu skupno s sedmima društvoma protestiralo proti

kršitvam naše službene stalnosti pod drugim PP režimom. Storilo je to radi tega, ker je molčalo poverjenstvo, da ne zapravi moralne legitimacije protestirati tudi proti nasilnem drugemu režimu.

Tovariš Jelenc je na tem zborovanju branil ukrepe režima in javno zagovarjal naslon na svojo stranko ter s tem izzval nezaupnico. Ta zadeva se ni nikdar pravilno likvidirala in članstvo, ki je v zadevi stanovske morale in časti skrajno občutljivo, je smatralo to zadevo kot nerazčiščeno in odprto.

Naši zastopniki na pokrajinski skupščini v Šoštaniu niso smatrali radi Jelenčeve tridesetletnice kot primerno, spravljati zadevo na dnevni red Računalno se je tudi z možnostjo prostovoljnega odstopa poverjenika.

V taki situaciji se je nahajalo društvo, ko je bil objavljen dnevni red seje širjega sosveta s točko: Smer naše stanovske politike. Društveni delegat je bil torej naravnost primoran zastopati tam stališče in mišljenje svojega društva ter iznesti njegove pritožbe. Ko bi ta točka ne bila postavljena na dnevni red seje širjega sosveta, bi se bila zadeva razčistila na prihodnji skupščini.

Zakaj je prišla točka o smeri stanovske politike na dnevni red seje širjega sosveta?

Kot član ožjega sosveta sem imel večkrat priliko pojasnjevati stališče našega društva in opozoriti na nezadovoljstvo s smerjo poverjenika.

A nič ni moglo tovariša Jelenca prepričati, da njegovo stališče ne bi bilo pravo. Očitno se je vedno zavzemal za čim tesnejše stike organizacije z njegovo stranko in vsako kritiko njenih ukrepov, vsako zahtevo po politični nevtralizaciji organizacije je smatral kot neprijazen akt napram svoji stranki in se skliceval na tradicije naše stanovske politike.

Ker je »Učiteljski Tovariš« objavil nekaj člankov, ki se niso strinjali s tem stališčem poverjenika, je zahteval na seji ožjega sosveta okt. in nov. meseca, da se mora razčistiti stališče do smeri stanovskega glasila in je izjavil, da bo za »Učiteljskega Tovariša« zahteval na seji širjega sosveta redakcijski odbor, ker se »Učiteljski Tovariš« zavzema za depolitizacijo in napada (!) njegovo stranko.

In tako je prišla po njegovi zahtevi in želji točka o smeri naše stanovske politike na dnevni red seje širjega sosveta.

Zakaj okraina društva niso dobila prei deklaracije v roke?

Dne 24. decembra 1925 je prišel »Učiteljski Tovariš« dnevni red seje širjega sosveta in na dnevnem redu je bila tudi prei omenjena točka. Pod dnevnim redom je bila opomba, da morajo društva tri dni pred sejo poslati poverjenstvu eventualne predloge.

Časa je bilo malo, ker so člani našega društva prejeli »Učit. Tov.« šele 26. decembra 1925, seja širjega sosveta se je pa vršila že 10. januarja 1926. Dne 30. decembra 1925 se je sestal društveni odbor, da se posvetuje o tej točki dnevnega reda seje širjega sosveta. Zavzel je svoje stališče precizno, kakor ga je zastopal prei in tako je nastala deklaracija.

Mariborski sešatek.

Da bi pa v tako važnem vprašanju bili informirani tudi drugi člani širjega sosveta in da bi za svoje načelno stališče pridobilo društvo tudi druge člane, je bil naprošen tovariš Hren, ki je v ožjem sosvetu zastopal enako stališče, da je sklical še prei sešatek v Mariboru dne 3. januarja 1926.

Ob sebi umevno se je namreč smatralo, da se smejo člani organizacije v načelnem oziru svobodno kretati in sestajati in nihče ni računal, da bo kdo smatral tako izmenjavanje mnenij med člani kot zahrbtnost, ko ga je treba vendar naravnost pozdravljati in pospeševati.

Povabljeni so bili tudi člani ožjega sosveta, ki so se že na seji v oktobru mesecu odkrito izjavili za novo smer. In če je prišel na ta sešatek tudi tovariš Dimnik, se mi zdi povsem umevno, ker je na sejah ožjega sosveta in tudi v listu že prei odkrito zastopal svoje novo stališče in se je radi tega tovariš Jelenc izrazil, da bo treba postaviti za list redakcijski odbor.

Zabranjevanje takega sešateka in dogovarjanje v razčiščenje idejnih smeri bi bilo enako duhovnemu nasilju in na-

ravnost kvarno za duhovno življenje organizacije. Sicer pa člani ožjega sosveta v Mariboru niso zastopali ničesar novega, ampak samo ono, kar so že prei odkrito zahtevali na sejah ožjega sosveta. Torej očitki, ki se jim delajo, niso na mestu.

Ali je bila deklaracija naprjena proti osebi poverjenika Jelenca?

Deklaracija zastopa le načela, ki jih lahko priznava vsakdo, komur je dobrobit stanu pred vsem drugim na srcu. In v Mariboru se je videlo, da ni le večina ožjega sosveta, ampak tudi drugo učiteljstvo zavzeto za izvajanje nove, odločno stanovske smeri. Zato je bil tam sprejet — menda po tovarišu Dimniku — stavljen predlog, naj se ponovno opozori tovariša Jelenca, da učiteljstvo ne odobrava njegovega stališča ter se je pooblastilo tovariša Potočnika, da mu to sporoči.

Tovariš Potočnik je to storil še isti dan, to je teden dni pred sejo širjega sosveta s pismom od 3. januarja 1926, v katerem pravi med drugim sledeče: »Kakor poznam razpoloženje velike večine učiteljstva glede paktiranja naše organizacije s političnimi strankami, vem da Tvoje naziranje ne bo prodrlo, ker se isto s stanovsko političnega stališča ne da z uspehom zagovarjati. Zato mislim, da bi bilo najbolje, ako no argumentaciji, ki bi jo izneslo učiteljstvo, izjaviti, da pristaneš na načela večine, da vendar želiš, da bi se stranke, s katero si dolgo vrsto let delal za dobrobit učiteljstva in šolstva v našem glasilu ne napadalo brez stvarne potrebe (Saj se je tudi ni! — Op. uredn.), da pa boš z ozirom na nastali položaj vključ temu pri prihodnji pokrajinski skupščini izjavil potrebne konsekvence. Na ta način bi se z unoštevanjem razmer na eni strani in z unoštevanjem Tvojih zaslug za stan na drugi strani izšlo še nekako najbolj zadovoljivo. Ako bi pa tega ne hotel prevzeti, kakor Dimnik za svoje stališče referat sam, ali pa poveriš z njim koga, ki bi mogel Tvoje mnenje zastopati: uspeha pa v priči stvarnih in

tako logičnih protargumentov ne bo mogel pričakovati.«

Iz tega pisma je jasno razvidno, da zadeva ni bila naprjena proti osebi poverjenika Jelenca, temveč se je osebo čuvalo. Ne more na nihče zahtevati, da bi oziri na eno osebo šli tako daleč, da ne bi smeli zavzeti in povdariti pravilnega načelnega stališča v stanovski smeri.

Pravočasna predložitev deklaracije poverjenstvu.

30. decembra 1925 je bila deklaracija sestavljena, 3. januarja 1926 se je vršil sešatek v Mariboru, ki je imel namen izločiti iz deklaracije vse ono, proti čemur bi imeli zastopniki učiteljstva pomisleke in na to predlog šele predložiti poverjenstvu.

Nato je naše društvo poslalo svoj predlog poverjenstvu v Ljubljano, da ga je isto še imelo pred določenim terminom pravočasno v rokah.

Da pa člani širjega sosveta ne bodo neinformirani in lahko iznesejo protargumente in nasprotno stališče, je tovariš Mencin (ker ni bilo časa in ne imati, da bi to storilo poverjenstvo), razposlal istočasno kot poverjenstvu, deklaracijo tudi društvu, kar je tudi omenil v dopisu na poverjenstvo. Če niso dobili vsi pravi zastopniki tega v roke, so bili pomanjkljivi naslovi.

Če tov. Jelenc ni hotel dati tega predloga vključ zahtevi v razpravo na seji ožjega sosveta, ki se je vršila pred sejo širjega sosveta dne 9. jan. 1926, to po mojem mnenju ni bilo pravilno.

Kdor ta dejstva uvažuje, uvidi, da je bilo postopanje s strani deklaracijev popolnoma pravilno.

Ne pričakujemo, da bi se vsi člani organizacije mogli sprijazniti z novo smerjo, eno smemo zahtevati, da ne podtikajo iniciatorjem pokreta drugih nagibov, kot so jih imeli. Vem, da so ti nagibi bili čisti, zato tudi deklaracijsko vzbujanje med učiteljstvom v svojih posledicah more roditi le dobre sadove za naš stan.

Peter Močnik.

RADOSLAV KNAPLIČ:

Proglas-Deklaracija.

(Dalje.)

Za to javnost poznam samo eno pot, nastopiti namreč proti nji po fašistovski tako drzno nasilno ustrahovitosti (teroristično), da bode pred nami vsa zlezla pod mizo, kar doseči je enostavno nemogoče, sicer bi na v trenutku takega ali podobnega nastopa nehali biti vzgojitelji in učitelji. Z ozirom na ostalo javnost, režim in na politične činitelje pa bi morali prav vsi in vse do zadnjega razviti v šoli zlasti pa zunaj nje v vseh disciplinah in strokah delavnost, da bi v dejanju visoko nadkrili celo Gregorčičev pesniški proglas:

Življenje naj bode ti delaven dan, kar more, to mož je storiti dolžan!

čemu bi vsi in vse do zadnjega gotovo ne mogli ustreči.

Uprav v politiki se odlikujoči, v nji se izpostavljajoči možje so ustvarili na

svetu kaj stvarnega (realnega). Jugoslovansko prosvetljeni škof Strossmayer je ustvaril svojemu narodu odlično kulturne naprave. Dr. Korošec je kot politik pomagal v diplomaciji ustvarjati Jugoslavijo. Vseučiliški profesor dr. Masaryk, ta v politiki največji globokomislec je kot načelnik jugoslovanskega odbora za časa svetovne vojne v Ameriki, podpiran od Angležev in Francozov, ustanovil države tlačenih narodov. Da sta bila naš Slomšek in Prešeren le količkaj v narodni politiki vzbujena, bi bil naš narod v urodnem času že v Avstriji dobil svoje srednje šolstvo in uveljavljen jugoslovanski (ilirski) književni jezik, a ker nista bila politika sta ustvarjala le nestvarne (nerealne), t. i. le duševne (idealne) proizvode.

(Dalje prih.)

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

POŠT. ČEK. RAČ. 10.761 REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENO ZAVEZO TELEFON ŠTEV. 312

VABILO

na

XXIII. REDNI OBČNI ZBOR

ki bo

v nedeljo, dne 9. maja 1926, ob 10. uri v Ljubljani, Franciškanska ulica šte. 6.

DNEVNI RED:

1. Poročilo upravnega sveta o združnem poslovanju.
2. Poročilo upravnega sveta o računskem zaključku za leto 1925.
3. Poročilo nadzorstva o računskem zaključku in poslovanju upravnega sveta.
4. Predlog upravnega sveta o razdelitvi čistega dobička.
5. Volitev upravnega sveta za dobo treh let.
6. Volitev nadzorstva za dobo enega leta.
7. Prememba pravil.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se skliče s tem pol ure pozneje drugi občni zbor v istem prostoru in z istim dnevnim redom, ki je po § 31. združnih pravil sklepčen ob vsakem številu združnikov.